

ВІДГУК

офіційного опонента

Лободинської Оксани Мирославівни

на дисертаційне дослідження **Садовської Альони Олегівни**
«Молоді інженери на ринку праці в умовах сучасної України»,

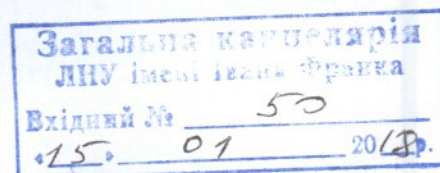
подане у спеціалізовану вчену раду К 35.051.26

Львівського національного університету імені Івана Франка
на здобуття наукового ступеня кандидата соціологічних наук
за спеціальністю 22.00.04 – спеціальні та галузеві соціології

Актуальність теми дисертаційної роботи

Щороку в умовах ринкової економіки на вітчизняний ринок праці вперше виходять молоді дипломовані спеціалісти, які поповнюють трудовий потенціал держави. Незбалансованість попиту та пропозиції робочої сили на ринку праці, недієвість механізмів сприяння зайнятості молоді, низький освітньо-фаховий рівень підготовки частини молодих випускників, завищені вимоги молодих людей до умов та оплати праці призводять до виникнення значних труднощів у процесі їхнього працевлаштування загалом і за здобутою спеціальністю зокрема. Невирішеність низки соціально-економічних проблем молоді призводить до зростання трудової еміграції молодих кваліфікованих спеціалістів. Загальновідомим є те, що нераціональне використання трудового потенціалу молоді сьогодні – це втрата якості робочої сили у майбутньому, тому що вона, як системоутворююча обставина, призведе до зниження низки параметрів суспільного життя в Україні через десятиліття. Актуальність обраної дисертанткою проблеми не викликає заперечень, оскільки оптимізація механізмів ринку праці молодих спеціалістів технічного профілю є вимогою часу і потребує методологічно обґрунтованих інноваційних технологій, які б сприяли швидкому та успішному працевлаштуванню молодих інженерів.

Зазначені аргументи переконують в актуальності та своєчасності дисертаційного дослідження Садовської А.О., предметом якого обрано

«практики і процедури працевлаштування молодих інженерів, що трансформуються у відповідні соціальні технології» (с.18).

Наукова новизна одержаних результатів

Детальне ознайомлення з текстом дисертаційного дослідження дає підстави констатувати, що робота містить низку результатів, що мають вагому наукову новизну.

По-перше, розроблено методологічні основи двох соціальних технологій, які спрямовані на оптимізацію ринку праці молодих інженерів.

По-друге, на основі теоретичного і емпіричного аналізу досліджуваної проблеми сформовано уявлення щодо девіантної поведінки молодих спеціалістів на ринку праці, зокрема тих випускників, які свідомо не працевлаштовуються за обраним фахом.

По-третє, на основі теоретичного аналізу автором вдосконалено поняття «молодий інженер» та «ринок праці молодих інженерів»;

По-четверте, цінною в прикладному аспекті є запропонована автором типологія найбільш поширених практик і технологій пошуку роботи молодими інженерами, зокрема, запропоновано розрізняти «традиційні» та «інноваційні» методи пошуку роботи;

По-п'яте, на основі вагомої емпіричної бази зроблена оцінка тенденцій ринку праці інженерних кадрів, зокрема, доведено на основі статистичних даних, що ринок праці інженерів має позитивний тренд, не зважаючи на внутрішні і зовнішні, економічні і політичні кризи; ринок праці інженерів має тенденцію до внутрішньої реструктуризації відповідно до найбільш динамічних напрямів науково-технічного прогресу.

Вважаємо, що елементи наукової новизни сформульовані коректно, їх кількість та кваліфікаційні ознаки відповідають нормативним вимогам.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Слід відзначити обґрунтованість наведених дисертанткою висновків, які базуються на грамотному використанні як загальнонаукових, так і

соціологічних методів дослідження. Нове наукове знання отримане авторкою за допомогою таких методів як: порівняльно-історичний – для аналізу соціологічного дискурсу поняття ринок праці; метод моделювання – для конструювання практик пошуку роботи і працевлаштування; а також залучені такі загальнонаукові методи як аналіз, синтез, типологізація. У ході роботи на дисертаційним проектом для з'ясування орієнтацій та очікувань студентів старших курсів ВНЗ щодо їх майбутнього працевлаштування дисертантка використовує метод анкетування; для з'ясування ставлення до процесу працевлаштування та оцінки власного становища на ринку праці в статусі молодого інженера – глибинні інтерв'ю; для аналізу ситуації на ринку праці України – статистичний аналіз.

Аналіз матеріалів дисертаційного дослідження А.О.Садовської дозволяє підсумувати, що дисертаційну роботу виконано на актуальну тему, а отримані результати дозволили здобувачці вирішити поставлені завдання і досягнути поставленої мети.

Оцінка змісту та завершеності дисертації

Дисертаційне дослідження складається зі вступу, трьох розділів, поділених на підрозділи, висновків, списку використаних джерел та додатків, воно оформлене відповідно до встановлених вимог і дозволяє чітко фіксувати новизну підходу автора до розкриття актуальної теми.

У першому розділі «Теоретико-методологічні основи дослідження ринку праці України» узагальнено історію та основні напрямки дослідження ринку праці в цілому та ринку праці молодих спеціалістів, зокрема авторкою запропоновано визначення ринку праці молодих спеціалістів та соціалізації особистості на ринку праці молодих фахівців технічного профілю. Здійснено теоретико-соціологічну інтерпретацію ринку праці молодих інженерів, використовуючи теорію соціального поля П.Бурдьє, яка є певним чином «комплементарною» для аналізу та моделювання такого явища як ринок праці. Зокрема, ринок праці розглядається як специфічне соціальне поле, яке наповнюють певні агенти, практики, відносини, конфлікти, правила.

Дисертантка здійснює типологізацію молодих інженерів, які здійснюють пошук роботи за наступними критеріями: 1) номінальні та демографічні ознаки; 2) інженерна спеціальність; 3) рівень затребуваність спеціальності на ринку інженерів; 4) особистісна спрямованість суб'єктів щодо пошуку роботи за інженерною спеціальністю.

Другий розділ - «Аналіз ринку праці молодих спеціалістів засобами емпіричної соціології» присвячений результатам авторського емпіричного дослідження ринку праці молодих інженерів об'єктом якого були студенти і випускники НТУ «ХП». Дисертантка здійснила аналіз очікувань та мотиваційних чинників студентської молоді щодо майбутнього працевлаштування з метою виявлення впливу університетської освіти на адаптованість молодих спеціалістів до умов ринку праці України, а також ставлення молодих інженерів, що вже працюють, до процесу працевлаштування у всіх його аспектах. Зокрема, дисертанткою встановлено ряд труднощів з якими стикаються потенційні працівники у перші місяці перебування на ринку праці.

У розділі 3 «Технологізація працевлаштування молодих інженерів за обраною спеціальністю» розглянуто методологічні аспекти впровадження соціальних технологій на ринку праці молодих інженерів, за допомогою яких можна, зокрема, оптимізувати процес пошуку першого робочого місця, як для молодого інженера, так і для посередників на ринку праці. Дані емпіричного дослідження дали підстави розробити авторську модель пошуку першого місця роботи за технічною спеціальністю після закінчення ВНЗ.

Завершується робота досить розгорнутими висновками, які впливають зі змісту роботи, слугують віддзеркаленням основних результатів дисертаційної роботи.

Виходячи з аналізу основної частини дисертації, можемо констатувати, що мета дисертаційної роботи в ході виконання дослідження була досягнута, а дисертація є завершеною науковою кваліфікаційною працею.

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання

На нашу думку, дисертаційне дослідження Садовської А.О. є практично зорієнтованим. Отримані автором результати можуть бути використані:

- для запровадження соціальної технології, покликаної оптимізувати процес пошуку роботи потенційними працівниками та посередниками на ринку праці;
- для проведення комплексних моніторингових досліджень проблем працевлаштування випускників ВНЗ;
- у навчальному процесі при підготовці та проведенні занять з таких навчальних курсів як «Соціологія молоді», «Соціологія зайнятості», «Соціологія кар'єри», «Чинники успішного працевлаштування за фахом тощо».

Повнота викладення положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях

За темою дисертації дисертанткою опубліковано 19 публікацій, зокрема 6 статей у фахових виданнях, 1 – у закордонному виданні, 12 тез наукових конференцій. Усі публікації розкривають зміст дисертації, її основні положення і висновки.

Отримані А.О.Садовською наукові результати також повністю відповідають заявленій спеціальності 22.00.04 – спеціальні та галузеві соціології. Спрямованість науково-практичних конференцій, де відбувалася апробація дисертаційного дослідження, характер періодичних видань, статей дисертантка, в яких відображено положення дисертації і результати проведеного дослідження, мають безпосереднє відношення до проблематики, розглянутої в дисертації. Таким чином, дисертація пройшла належну апробацію; вона є самостійною науковою працею, що має самостійний і завершений характер.

Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації

Ознайомлення з текстом автореферату дисертації дає підстави стверджувати, що за структурою та змістом він відповідає вимогам, що висуваються МОН України. У тексті автореферату відображені основні положення, зміст, результати і висновки здійсненого Садовською А.О. дисертаційного дослідження. Відзначимо, що зміст автореферату та основні положення дисертації є ідентичними.

Дискусійні положення та зауваження

Позитивно оцінюючи здобутки дисертантки, вважаємо за необхідне зазначити наступні дискусійні положення та зауваження до поданої дисертаційної роботи.

1. Для досягнення поставленої мети дисертаційного дослідження, а саме, «обґрунтування концептуальних основ впровадження соціальних технологій на ринку праці молодих інженерів щодо оптимізації пошуку роботи за обраною спеціальністю випускниками ВНЗ технічного профілю» (с.17) здобувачка акцентує увагу лише на позиціях одного з суб'єктів молодіжного ринку праці, а саме потенційних працівників в особі випускників ВНЗ, та працівників в статусі молодого спеціаліста. Робота б значно виграла в питаннях оптимізації процесу працевлаштування, якби була б почута думка і інших важливих учасників ринку праці: працедавців, які приймають на роботу випускників ВНЗ і посередників на ринку праці (керівників центрів зайнятості, кадрових агенцій тощо), котрі сприяють швидкому процесу працевлаштування.

2. Науково цінними, на нашу думку, є результати авторських досліджень орієнтацій та очікувань випускників ВНЗ щодо майбутнього працевлаштування та поведінки їх на ринку праці. Однак вважаємо, що дисертаційна робота значно б виграла, якщо б дисертантка звернулася до результатів інших як українських, так і міжнародних досліджень з метою порівняння з власними висновками. Так, зокрема, дуже дотичними до теми

дисертаційного дослідження є результати міжнародного дослідження «Перехід на ринок праці молоді України: «School-to-work transition surveys» в Україні у 2013 та 2015 роках», здійсненого Українським центром соціальних реформ (UCSR), Інститутом демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи Національної академії наук України, а також Центром Соціального моніторингу. Адже вважаємо, що результати опитування дисертанткою лише двох когорт випускників НТУ «ХП» не можуть повною мірою репрезентувати становище молодих інженерів по всій Україні.

3. У третьому розділі дисертаційної роботи дисертантка зазначає, що за результатами авторського емпіричного дослідження «обґрунтовано теоретичну можливість використання спеціалізованого мобільного додатку, який сприятиме налагодженню комунікації між центрами зайнятості та їх клієнтами – молодими інженерами» (с. 171) Вважаємо, що роботу підсилив би ґрунтовний порівняльний аналіз переваг та недоліків функціонування вже існуючих мобільних додатків (SuperJob, HeadHunter, OLX, Trovit, Careerjet), які вже діють як в українському, так і міжнародному інформаційному просторі, основними призначеннями яких є допомога у процесі пошуку роботи.

4. У дисертаційній роботі автор для аналізу об'єкта дослідження, а саме, молодих інженерів на ринку праці, використовує поняття «компетентність» (с.5, с.35) і «компетенція» (с.107, с.108, с.121, с.136) як синоніми. Звертаємо увагу, що це різні поняття і підміняти їх не варто, адже компетентність – це динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти. А компетенції - надані (наприклад, нормативно-правовим актом) особі (іншому суб'єкту діяльності) повноваження, коло її (його) службових й інших прав і обов'язків.

Зазначені недоліки та дискусійні питання не знижують високої оцінки дисертаційної роботи А.О. Садовської, яка має самостійний і завершений

характер, містить нові науково обґрунтовані результати у галузі соціологічної науки, що розв'язують важливу науково-прикладну проблему пов'язану з процесом працевлаштування молоді, із впровадженням в практику соціальних технологій, які спрямовані оптимізувати сам процес пошуку роботи молодими спеціалістами.

Наукова обґрунтованість, теоретична і практична значущість отриманих результатів дають підстави вважати, що дисертація «Молоді інженери на ринку праці в умовах сучасної України» вирішує заявлені наукові завдання і відповідає вимогам МОН України щодо кандидатських дисертацій, зокрема п.п. 9,11,13,14 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України №567 від 24 липня 2013 р. (зі змінами), а її автор Садовська Альона Олегівна заслуговує присудження наукового ступеня кандидата соціологічних наук за спеціальністю 22.00.04 – спеціальні та галузеві соціології.

Офіційний опонент:
В.о. завідувача кафедри соціології
та культурології
Національного лісотехнічного
університету України,
кандидат соціологічних наук, доцент

О.М. Лободинська

